

Vznik Československé republiky a vývoj její ekonomiky po první světové válce od r. 1918

Důsledky první světové války byly značné:

- do armád bylo povoláno 70 milionů vojáků
- přibližně 10 milionů padlo
- 20 milionů bylo zraněno
- na následné epidemie (španělské chřipky atd.) zemřelo 30 milionů lidí
- zanikly čtyři monarchie (rakouská, ruská, německá a turecká)
- hospodářský rozvrat znásobený inflací vedl ke značnému zadlužení většiny zemí
-

- zadlužení Anglie se v roce 1919 (proti roku 1913) zvýšilo 11x, Francie 6x, Německa 16x, Itálie 6x, atd.
- naproti tomu zámořské země, zejména USA prožívaly konjunkturu. V USA měly přebytek v obchodní bilanci 19,3 mld. dolarů. HDP v USA vzrostl za dobu války o 17%.

Po definitivním vymezení hranic měla ČSR 140 394 km. Na české země připadalo 56% území, na Slovensko 35% a na Podkarpatskou Rus 9%.

Z bývalé habsburské monarchie převzala ČSR 21% území, 25% obyvatelstva.

Počet obyvatel ČSR dosáhl 13,6 milionu. K české a slovenské národnosti se hlásilo 65,5 % obyvatelstva, k německé 23,4 %, k maďarské 5,7 %, k rusínské 3,4%, k židovské 1,3%, k polské 0,6 %.

Válka znamenala citelný zásah do populačního vývoje ČSR. Přímé válečné ztráty byly 400 000. Zvýšená úmrtnost civilního obyvatelstva 80 000 a snížením porodnosti 800 000.

K tomu je nutno přičíst předválečnou emigraci. Do emigrace odešlo v letech 1880 – 1913 z českých zemí 720 000 a ze Slovenska 600 000 obyvatel

Výchozí ekonomická pozice ČSR :

- ČR připadalo asi 60% výrobních kapacit bývalé monarchie
- ČR měla velmi kvalifikovanou pracovní sílu
- ČR byly průmyslově agrární zemí
- podíl zaměstnaných v zemědělství a v průmyslu byl 40% a 32% (na Slovensku 17% a 61%)
- na druhé straně nevýhodná struktura železniční dopravy, tratě směřovaly jižním směrem, do Vídně, chyběly tratě na východ.

- ČR ztratila přímé spojení s mořem
- došlo k poklesu těžby uhlí a dalších surovin, poklesu výroby oceli atd.
- v ČR vysoký podíl zbrojní výroby, problém transformace na civilní produkci
- velký rozdíl mezi průmyslově rozvinutými českými zeměmi a zaostalým Slovenskem a Podkarpatskou Ukrajinou.

Měnová reforma v roce 1919

- Jedním z největších problémů v nově vzniklém státě byl měnový vývoj.
- Původní představa byla, že ČR vytvoří měnovou unii s Rakouskem
- Hyperinflační politika Rakousko-Uherské centrální banky ve Vídni však tyto představy radikálně přehodnotila. Již koncem války se zlaté krytí snížilo na pouhá 1,2% oběživa.

Rok	Bylo v oběhu
1913	2,6 mld. K
1918 (v listopadu)	36 mld. K
1919 (v únoru)	52 mld. K

- V únoru 1919 bylo rozhodnuto o osamostatnění měny.

Autoři měnové reformy (Rašín, Preiss, Pospíšil a další) sledovali dva cíle:

odlukou od
měnového
vývoje
s Rakouskem
vytvořit
vlastní měnu

překonat
sílicí
hyperinflaci

Učastní osnova

z dne února 1919, jímž se Ministerstvo financí zmocňuje, aby nařídila provedení
oslovení bankovní a soupis jmen za účelem uložení majetkové daně.

§ 1

Bankovní Právnicko-účetní banky obkřepující v řízení Československé republiky
budí, opatření kolektivně rozsáhlým se jedinou procentu jejich nominální
^{nebo částí procent} hodnoty, v úvahu, které je požadováno, že
hodnoty. Ministerstvo financí se zmocňuje, aby Ministerstvo dluhy bankovních z těchto
oslovení, vylučil, tiž bankovní, které pro obecně prospěšné nebo ^{některé} z nich
výpověz, z obecní státní a tyto státní a prot. úřady bankovní předklat
je proveditelnou záležitostí se strany věřitelů nepřevoditelnou, a strany státní úřadů
spolu, aby se k uložení daně bankovním ústavům, v řízení zvláštního
státního úřadu, ^{nebo jiným osobám, které mají v držení majetkové daně}
aby, uvedené a uložení daně § 2
za účelem uložení daně z majetku bankovní proveden soupis jmen občanských
Československé republiky i cizinců, dle systému předmětné domácnosti zavolání
užho při se daní z příjmů.

§ 3

Ministerstvo financí se zmocňuje, aby za účelem provedení těchto opatření
provedl občanskou právní pomůckou pro účelů, veřejné i osob a ústavů
sukovní, aby aby osoby bankovní nádal právy a povinnosti všech těch
osob a ústavů a poskytl jim práva rekursu, potudně, jak v něm
nutných k dosažení těchto účelů, aby provedl zvláštní občanská obmezení
pro strany osobní i korporátní, aby stanovil výjimky ze zákona o nedělním
klidě a z zákona o osmihodinové době pracovní, aby ka provedení jednotlivých
svojích úřadů stanovil metody na peněžích a roborie, ^{ústavů a ústavů, jakož i}
svojích úřadů, aby s tímto tímto mohlo být správně sháněna
jímstvených opatření a propadnutí předmětné, jež náležejí předkládaným, byly
se provedl státu.

§ 4

§ 4

Provedení těchto opatření uložena a řízení financí

§ 5

záměrně nazývá účinnosti danu vyhlášením. :)

- bylo nutno zvolit i název měnové jednotky (byly např. navrhovány názvy sokol, lev, tolar, frank, groš, říp, rašín, hřivna atd.).
- vlastní měnová odlika proběhla ve dnech 3. - 9. března 1919 začala 25. 2. 1919 uzavřením státních hranic, přerušením poštovního styku s cizinou a okolkováním stávajících bankovek.
- k okolkování nebyly připuštěny bankovky vydané R.-U. centrální bankou po rozpadu habsburské říše a dále bankovky o nominále 10 000 K vydané po 2.11.1918 a některé další bankovky.
- bylo vytvořeno 1700 kolkovacích míst

- Z celkového množství oběživa ve v objemu 9 mld. K bylo:

	předloženo ke kolkování	7,157 mld.K
z toho	domácnosti	5,149 mld.K
	státní pokladna	2,008 mld.K
okolkováno a vráceno	domácnostem	2,696 mld.K
	státní pokladně	2,008 mld.K
	okolkováno celkem	4,704 mld.K
	zadrženo	2,453 mld.K

- Kolky snižovaly hodnotu peněz na 1% původní nominální hodnoty.
- Součástí měnové reformy bylo zablokování peněz na podnikových účtech (tzv. nucená státní půjčka) a jejich postupné uvolňování.
- Deflační záměr reformy, zajištěný redukcí oběživa byl v podstatě splněn i když původní předpoklady zcela naplněny nebyly.
- Zároveň byly učiněny kroky k přípravě vydání nového oběživa – papírových bankovek a kovových mincí.

REPUBLIKA ČESKOSLOVENSKÁ

1

1

JEDNA KORUNA JEDNA KORUNA ОДНА КОРОНА
EINE KRONE JEDNA KORONA EGY KORONA

První československá státočka - autor Alfons Mucha

Padělek první československé státovky - autor prof. Gyula Mészáros

- Nové bankovky měly vysokou výtvarnou hodnotu, na jejich tvorbě se od počátku podíleli přední čeští umělci. Např. bankovky navrhovali A. Mucha, M. Švabinský a další, mince O. Španiel, O. Gutfreund.
- Bankovky byly tištěny v Praze, ale také v New Yorku, Vídni, mince byly raženy v Kremnici.
- Později vydávané bankovky měly dobře propracované ochranné prvky proti padělání
- Bankovky vydávané ve 30. letech byly vysoce ceněné i po výtvarné stránce (1000 korunová bankovka byla v Paříži oceněná jako nejkrásnější bankovka světa – viz obrázek).

- Správou měnové problematiky byl od měnové reformy pověřen bankovní úřad ministerstva financí. Teprve v roce 1926 vznikla centrální banka - Národní banka Československá.
- Současně se zákonem o měnové reformě byl přijat zákon o vytvoření zlatého pokladu republiky pro měnové účely.
- Drahé kovy byly získávány vlastní těžbou, nákupy zlata v zahraničí, valutovou půjčkou a dary od obyvatelstva. Bylo získáno 3 260 kg Au a 270 000 kg Sb.
- Protiinflační cíl měnové reformy byl dosažen. Porovnáme-li kurz rakouské koruny v době měnové odluky byl srovnatelný / na burze v Curychu / s českou korunou. Koncem roku 1921 však česká koruna byla již oceňována 40x výše než rakouská a v roce 1922 dokonce 2 216x výše !

- Důležitým stabilizačním prvkem bylo přijetí tzv. **nostrifikačního zákona** (z prosince 1919).
- Nostrifikační zákony požadovaly (pokud chtěly společnosti působit na území Československa), aby tyto společnosti přenesly svá sídla na území Československa.
- Nostrifikace začala rokem 1919 a probíhala prakticky 10 let, nejintenzivněji v letech 1921-24. Úhrnem bylo nostrifikováno 235 podniků.
- Nostrifikace přispěla i k expanzi počtu akciových společností. Jen v letech 1919-21 se jejich počet v průmyslu a obchodě zvýšil z 605 na 952.

- Nostrifikační zákony podpořily i proces repatriace akcií do ČR. Šlo o hromadný přesun cenných papírů od rakouských a maďarských vlastníků do rukou právnických a fyzických osob v ČR.
- Tento proces probíhal většinou formou kapitálových obchodů na vídeňské burze.
- Díky tomuto procesu se stala největší kapitálovou společností v ČR, skupina Živnostenské banky.